Marmara Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nün Profesörü Mehmet AÇA'nın M. O. Auezov Edebiyat ve Sanat Enstitüsü Doktora Öğrencisi Abikhanova Gulzhanat Dautbekovna'nın "Çin'deki Kazak Aşk Destanları: Kaynakları, Temel Olayları, Metin İncelemeleri" Konulu Tez Çalışmasına İlişkin RAPORU

Doktora öğrencisi Abikhanova Gulzhanat Çin'deki Kazak folklorunu, Kazak folkloru içinde de aşk destanlarını inceleyip bilim sahasına sunmuştur.

Çin'deki Kazak aşk destanlarının derlenmesi, sınıflandırılması, incelenmesi ve bilimsel tespitlerin ortaya konmasıyla ilgili olarak bu zamana kadar yapılan çalışmaların sayısı oldukça azdır. Bu çalışmada, Kazakistan dışında yaşamakta olan Kazakların halkbiliminin dünü ile bugünü araştırılıp bilimsel incelemelerde bulunularak tespitler yapılmıştır.

Tez çalışması iki bölümden oluşmaktadır: **"Çin'deki Kazak Aşk Destanları: Derlenmesi, Yayımlanması, İncelenmesi"** başlıklı birinci bölümde, Çin'deki Kazak destanları üzerine yapılan çalışmalar, ***"Çin Halk Cumhuriyeti'nde Aşk Destanlarının Derlenmesi, Yayımlanması, İncelenmesi"*** ve ***"Çin'deki Kazak Aşk Destanlarının Kazakistan'da Derlenmesi, Yayımlanması ve İncelenmesi"*** başlıkları altında incelenmiştir.

Çin'de yaşayan Kazakların folklor miraslarının derlenmesi, yayımlanması ve incelenmesi ayrıca ele alınıp birkaç döneme ayrılmıştır: XVIII-XIX yüzyıldaki Ecen Hanlığı döneminde Mançuların Kazakları yönetmek için derlediği şecereler ile bilgiler; XX. yüzyılın 1930-1980 yılları arasında toplanan miraslar; XX. yüzyılın 1980-1989 yılları arasında yayımlanan folklor mirasları; 1990-1997 yıllarında her bölge ve yörelerden çıkan "Dört Derleme" ile ayrı ayrı üniversitelerin yayınevlerinden çıkan araştırmalar; 2000-2012 yılları arasında "Milletler Yayınevi" ile "Şincan Halk Neşriyatı"ndan çıkan kitaplar.

G. Abikhanova kronolojik olarak Çin'deki Kazaklar ile Çinli araştırmacılar üzerinde durmuştur. Oradaki çeşitli tarihî olaylarla ilgili olarak ortaya çıkan destanları muhafaza edip, yayımlayıp, sistematik hâle getiren derlemeciler ile araştırmacılar şunlardır: A. Tatanayulı, Z. Sanikulı, N. Mınjani, O. Egeubayev, A.

Kaliulı, B. Kaseyulı, T. Kabayev, Huan Jonşiyan, Bi Şün, Patiman, A. Kinazbekulı, S. Sağatjan, D. Kinayatulı, K. Almenulı.

Bu alt başlıkta Şincan Bölgesi'ndeki Kazak folkloru malzemelerinin derlenmesi, yayımlanması, incelenmesi, folklor araştırmacılarının başlıca temsilcileri ve onların bilimsel çalışmalarına değinilmiştir. Derleyen ve yayımlayan kişilerin hizmetleriyle ilgili bilgiler verilmiştir.

Bir sonraki alt bölümde Çin'deki folklor miraslarının Kazakistan'da derlenmesi, yayımlanması ve incelenmesi ele alınmıştır. Özellikle M. O. Auezov Edebiyat ve Sanat Enstitüsü tarafından yayımlanan yüz ciltlik "Babalar Sözü" serisinin 25-26. ciltleri ile 2012-2013 yıllarında Çin'de düzenlenen bilimsel gezi materyalleri ve incelemeler sonucunda 2014 yılında yayımlanan "Yurtdışındaki Kazakların Folkloru" adlı monografi, ayrıca çeşitli konular üzerine yazılan tezler ve monografiler üzerinde durulmuştur. Bu alanda bilimsel makaleler yazan bilim adamlarının çalışmaları incelenmiştir. Bunlar arasında S. Kaskabasov, B. Azibayeva, Z. Seyitjanulı, A. Toyşanulı, U. Ayazbayeva, N. Nabiolla v.b. ünlü halkbilimciler vardır.

"Aşk Destanlarının Olay Örgüsü Özellikleri ve Metin İncelemeleri" başlıklı ikinci bölüm üç alt başlıktan oluşmaktadır.

Burada araştırmacı, Gulzhanat, Kazak aşk destanlarını konularına ve olay örgülerine göre birkaç gruba ayırarak incelemiş ve destanları özellikleri ile motiflerine göre tahlil etmiştir. Araştırmacı ortak motifleri karşılaştırmada Türk halklarının eserlerinden de örnekler vermiştir.

Doktora öğrencisi destan konularına ilişkin olay örgüsündeki özellikleri çizelge ile göstermiştir. Ayrıca, kullanılan motiflerin listesini de Stith Thompson'nun motif indeksine göre numaralandırmıştır.

"Aşk Destanlarının Metin İncelemesi" başlıklı alt bölümde aşk destanlarından "Kozı Körpeş – Bayan Sulu", "Kız Jibek", "Bozjigit" ve "Seypilmalik"in Çin'de ve Kazakistan'da yayımlanan nüshalarının metinleri tahlil edilmiştir.

Sonuç olarak, Kazak halkbilimi için yurtdışındaki Kazakların folkloru önemli bir meseledir. Bu tez çalışmasının Kazakistan'ın halkbilimi için yeni bir çalışma olacağını düşünüyorum. Abikhanova Gulzhanat Dautbekovna'nın doktora tezi yöntemi, verileri, kaynakları, analizleri ve sonuçları bakımından başarılı olup Kazak halkbilimi araştırmalarına bilimsel katkıda bulunmuştur.

Abikhanova Gulzhanat Dautbekovna'nın tez çalışmasını onaylıyor, Filoloji biliminin doktoru (PhD) unvanını almaya uygun olduğuna inanıyorum.

Yurtdışı tez danışmanı: Prof. Dr. Mehmet AÇA

Prof. Dr. Mehmet AÇA
Marmara Üniversitesi
Fen-Edebiyat Fakültesi
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
Türk Halk Edebiyatı Anabilim Dalı
Göztepe Yerleşkesi
34722 Kadıköy-İSTANBUL
Tel. (iş): +90 216 3451186
Tel (GSM): +90 538 2157845
e-mail: mehmet.aca@marmara.edu.tr

сондай-ақ жекелеген тақырыптар аясында қорғалған диссертациялар мен монографиялар алынған. Осы салада ғылыми мақалалар жазған ғалымдардың еңбектері кәсіби тұрғыда талданған. Олардың қатарында С.Қасқабасов, Б.Әзібаева, З.Сейітжанұлы, А.Тойшанұлы, Ұ.Аязбаева, Н.Набиолла т.б. белгілі фольклортанушы ғалымдар бар.

«Ғашықтық жырлардың негізгі сюжеттік ерекшеліктері мен текстологиясы» деп аталатын екінші тарау шағын үш тараушадан тұрады.

Мұнда ізденуші Гүлжанат қазақ ғашықтық жырларын жыр тақырыптары мен сюжеттеріне қарай шартты түрде бірнеше топқа бөліп қарастырып, оларды сюжеттік ерекшеліктері мен қолданылған мотивтеріне қарай талдау жүргізген. Ізденуші халықаралық мотивтерді салыстыруда түркі халықтарының шығармаларына барады.

Докторант жыр тақырыптарына орай өзіндік сюжеттік ерекшеліктерін сызба арқылы тұжырымдап отырады. Сондай-ақ, пайдаланылған мотивтер тізбесін Стис Томсонның мотивтер жүйесімен нөмірлеп көрсетеді.

«Ғашықтық жырдың текстологиясы» атты тараушада ғашықтық эпостар «Қозы Көрпеш – Баян сұлу» мен «Қыз Жібек» және «Бозжігіт», «Сейпілмәліктің» Қытайда және Қазақстанда жарық көрген нұсқаларының мәтіндік тұрғыда талдау жұмыстары жүргізілген.

Қорыта айтқанда, қазақ фольклортану ғылымы үшін шетелдегі қазақ фольклоры өзекті мәселе. Жұмыс отандық фольклортану ғылымына жаңадан қосылған зерттеу еңбек болып табылады деп ойлаймын. Абикханова Гүлжанат Даутбекқызының докторлық диссертациясы өзінің әдістемесі, деректері, ресурстары, талдаулары мен нәтижелері бойынша қазақ фольклорын зерттеуге үлес қосатын өте табысты жұмыс.

Мен Абиханова Гульжанат Даутбекқызының диссертациясына оң баға беріп, филология ғылымдарының PhD докторы дәрежесін алуға болады деп сенемін.

Шетелдік ғылыми кеңесші, профессор: **Мехмет Ача**

Республика Казахстан, город Алматы.
Двадцать седьмое мая две тысячи девятнадцатого года

Перевод документа с турецкого языка на казахский язык выполнен переводчиком ИП «Lege Artis Translation» гр. Галимовой Гузяль Рафаильвной, 08.11.1988 года рождения, уроженка Жамбылской области, ИИН 881108401988, удостоверение личности № 025008178 от 24.02.2010 года, выданное МЮ РК.

Подпись

Ф.И.О. (подпись)

Республика Казахстан, город Алматы.
Двадцать седьмое мая две тысячи девятнадцатого года

Я, Сагиева Гульнара Нурпеисовна, нотариус города Алматы, действующая на основании государственной лицензии за № 0001993 от 20 октября 2004 года, выданной Министерством Юстиции Республики Казахстан, свидетельствую подлинность подписи, сделанной известным мне переводчиком, гр. Галимовой Гузяль Рафаильвны. Личность подписавшей документ установлена, дееспособность и полномочия её проверены.

Зарегистрировано в реестре за № 1-2384
Взыскано: 1339 тенге, из них 76 тенге госпошлина + 1263 тенге тариф
Нотариус